

Göteborgs
Stad

**Fokus på det språkliga uppdraget
i övergång och samverkan mellan förskola och skola**

Syfte och bakgrund

Denna film är tänkt att

- utgöra stöd för samtal och utbyte av erfarenheter på egna enheten och/eller i samverkan mellan förskola, förskoleklass och fritidshem.
- öka förståelsen för läroplansuppgifterna avseende språk.

Innehållet ingick i samverkansträffar för skolledare i förskola och skola under våren 2023.

Filmens innehåll

I denna film får du ta del av

- bakgrund till och utgångspunkter för samverkan
- undervisning för språkliga förmågor i förskolan
- läsa-skriva-räkna-garantin i skolan

Gemensamma läroplansuppdrag

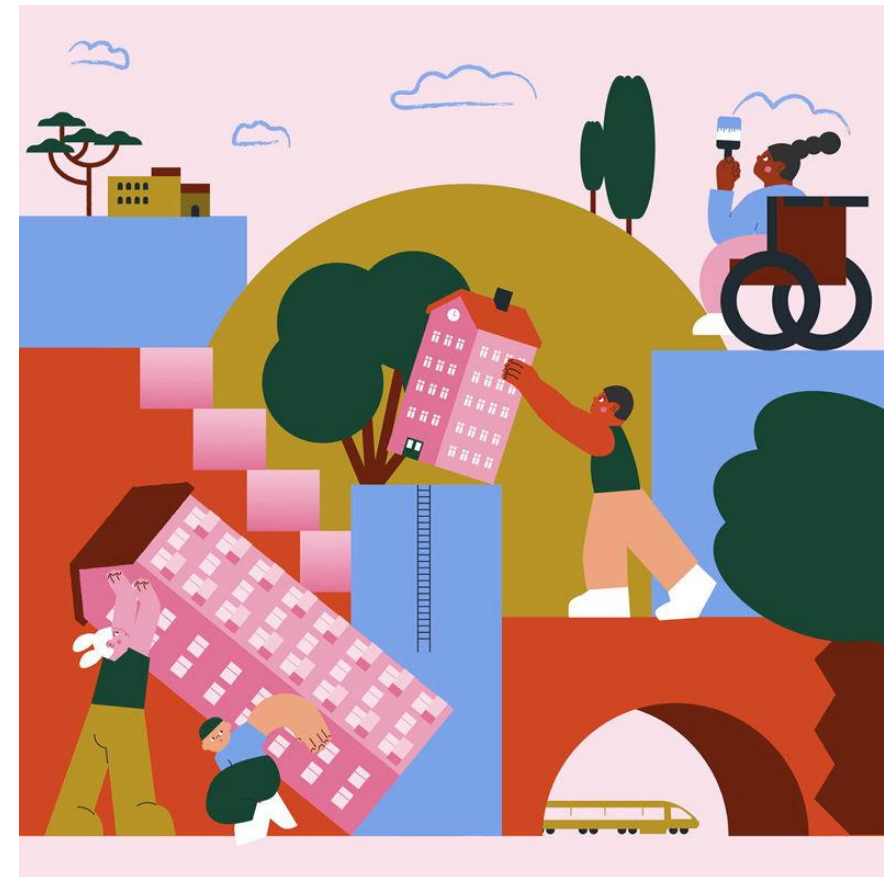
- Gemensamt uppdrag att samverka.
- Gemensam syn i det språkliga uppdraget.

Utgångspunkter för samverkan

För fortsatt lärande i tidiga skolåldrar:

- Europaparlamentet rekommenderar:
  - starkare kopplingar och mer utbyte om undervisning mellan förskola och skola för ökad kontinuitet för barnen.
- Svensk forskningsöversikt:
  - Stärka barnens självkänsla, välmående och känsla av sammanhang genom att spinna *ett nät av relationer*.
  - Barnen ska få känna sig redo för skolstart och skolan ska vara redo att ta emot barnen.

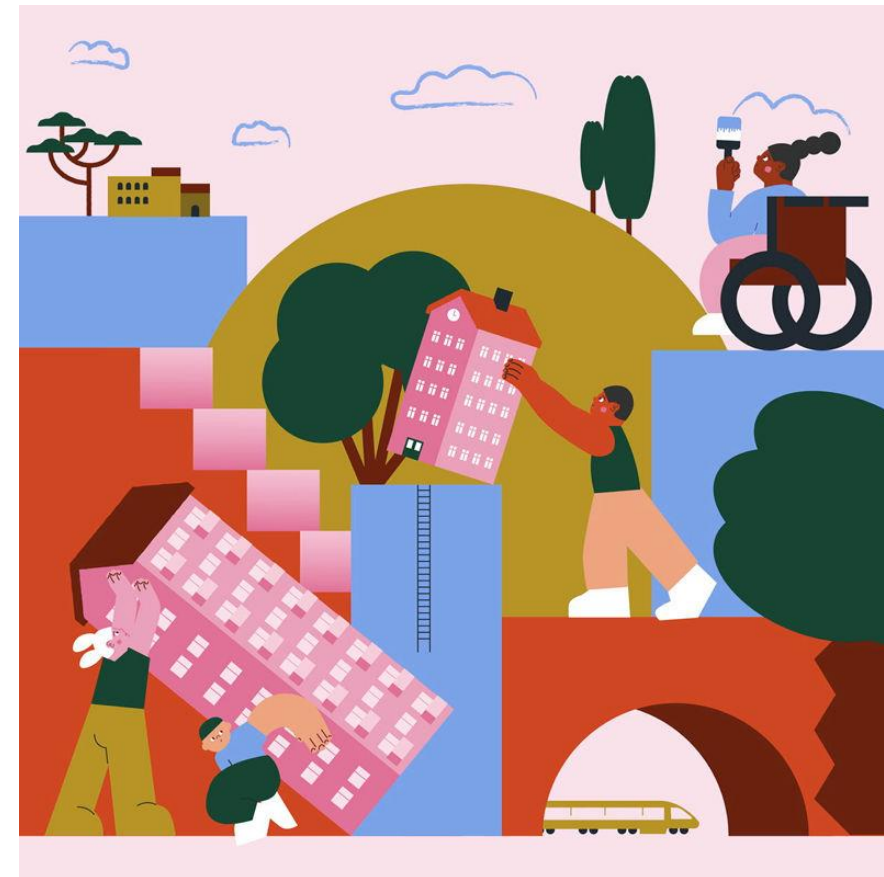

Fler utgångspunkter för samverkan

Vetenskaplig studie identifierar tre samarbetsaktiviteter som ger särskilt utslag i barns fortsatta lärande:

1. förskolan överlämnar information om barns förmågor inför övergång, så att mottagande lärare kan anpassa undervisningen
2. lärare samarbetar över läroplansgränser, t ex kring läroplansfrågor
3. konkret undervisningssamarbete mellan lärare i förskola och skola

Enligt studien förekommer dessa aktiviteter mest sällan.

Varför fokus på språkliga läroplansuppdragen?

Det språkliga uppdraget är centralt:

- Vikten av att äga ett språk...
- Språk, identitet och lärande - tätt sammanflätat
- Kunskaps- och demokratiuppdrag
- Kompensatoriskt uppdrag

Då behövs kunskap om:

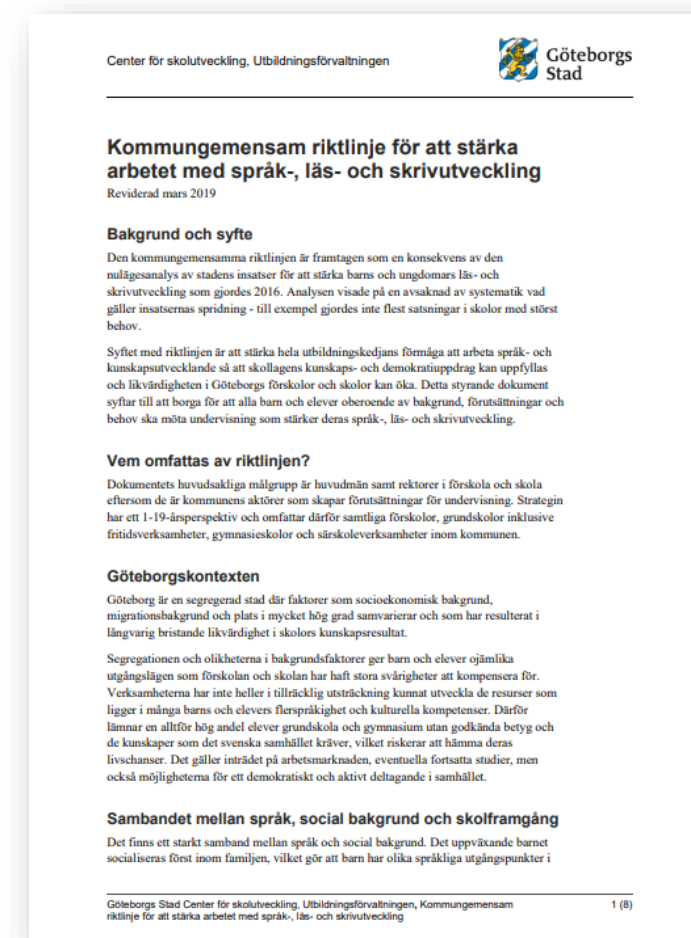
- kommunikativ kompetens
- förmågor, både kognitiva, språkliga och relationella
- litteracitetsutveckling
- vardagsspråk – kunskapsrelaterat språk
- andraspråksutveckling

Gemensamt uppdrag – i kommunala styrdokument

- Stärka hela utbildningskedjans förmåga att arbeta språk- och kunskapsutvecklande.
- 1-19 års perspektiv.
- Det kompensatoriska uppdraget.
- Språket är lärandets viktigaste verktyg.
- Stärka barns litteracitet.

Göteborgs
Stad

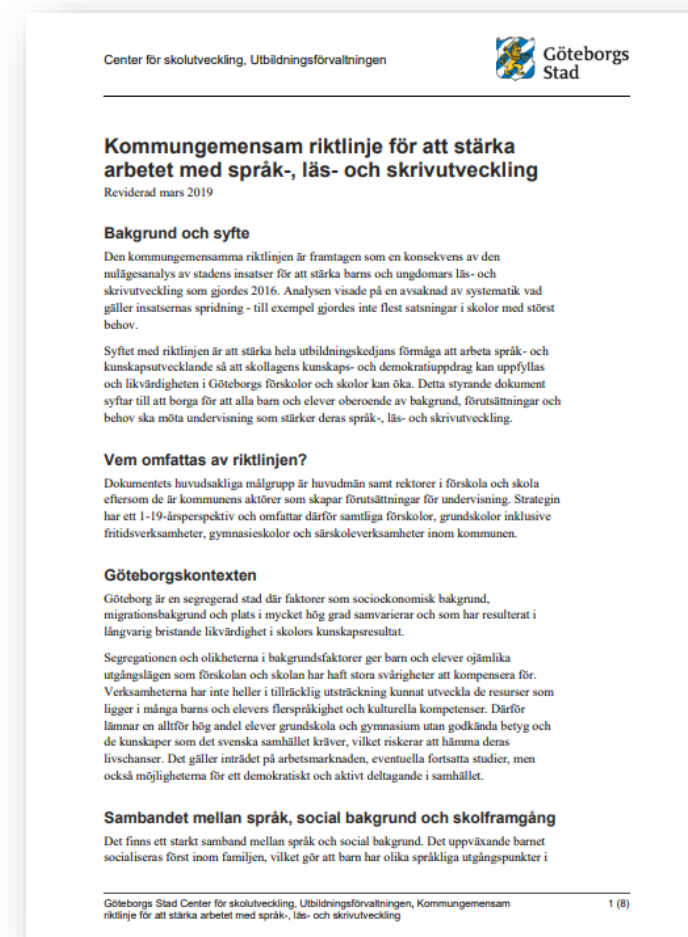
Gemensamt uppdrag – i kommunala styrdokument

Förskolan

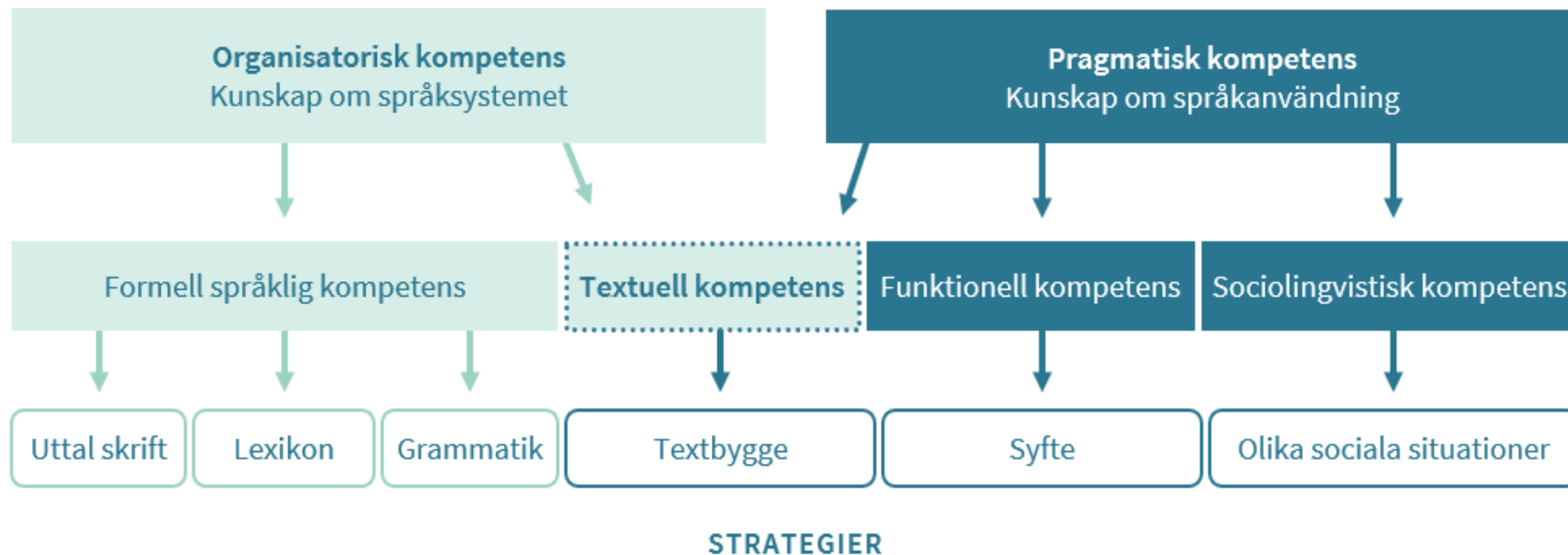
- varierad, tillgänglig och lekfull lärmiljö
- förskolepersonal är språkiga förebilder under hela dagen.
- Situationsbunden och situationsobunden kommunikation.
- skapa intresse och nyfikenhet för högläsning, skriftspråk och muntligt berättande.
- balans mellan inflöde, intag och utflöde.

Förskoleklass + fritidshem

- bidra till kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande
- genom språk- och kunskapsutvecklande undervisning främja elevernas förmåga att kommunicera i tal och skrift i olika sammanhang och för skilda syften
- leken har stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper
- undervisning ska utgå från elevernas intressen

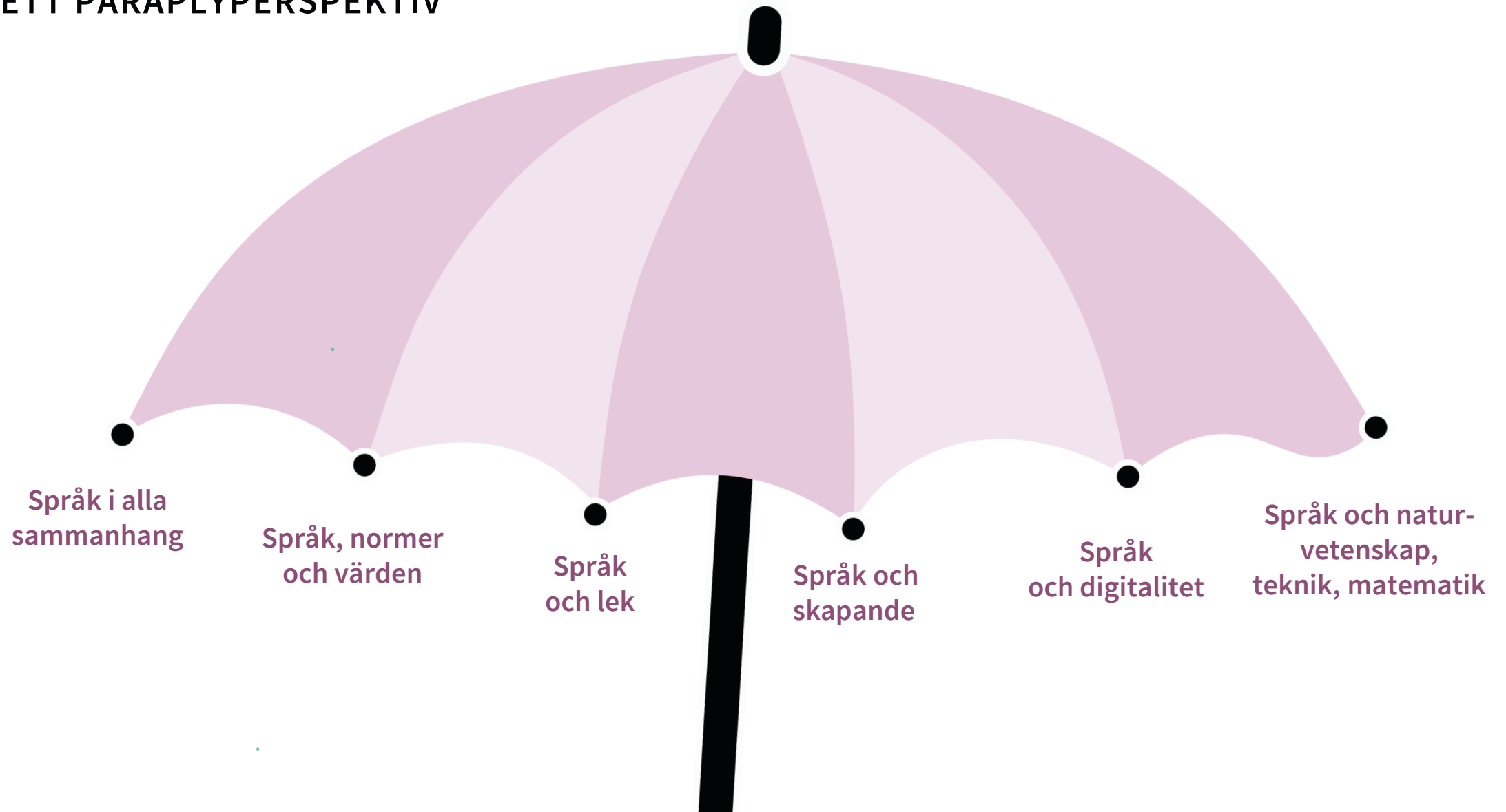

Kommunikativ kompetens

Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt

- ETT PARAPLYPERSPEKTIV

Interaktionsmönster

Mångfaldens förskola, s. 101

Korta och långa kommunikationskedjor

- **Pedagog:** *Vem var det som fick flytta?*

Barn: *Hundarna*

Pedagog: *Ja precis, bra*

- **Pedagog:** *Hur kommer det sig att hundarna var tvungna att flytta tänker ni? Prata om det med kompisen som sitter bredvid dig.*

Barn: *Vi tror att hundarna blev så hungriga när maten tog slut så dom var tvungna att lämna sitt hus fast dom inte ville det.*

Pedagog: *Ja, så tror jag också att det var. Vill ni försöka förklara tillsammans för mig och kompisarna hur det kom sig att maten tog slut?*

Korta och långa kommunikationskedjor

- **Pedagog:** *Vem var det som fick flytta?*

Barn: *Hundarna*

Pedagog: *Ja precis, bra*

- **Pedagog:** *Hur kommer det sig att hundarna var tvungna att flytta tänker ni? Prata om det med kompisen som sitter bredvid dig.*

Barn: *Vi tror att hundarna blev så hungriga när maten tog slut så dom var tvungna att lämna sitt hus fast dom inte ville det.*

Pedagog: *Ja, så tror jag också att det var. Vill ni försöka förklara tillsammans för mig och kompisarna hur det kom sig att maten tog slut?*

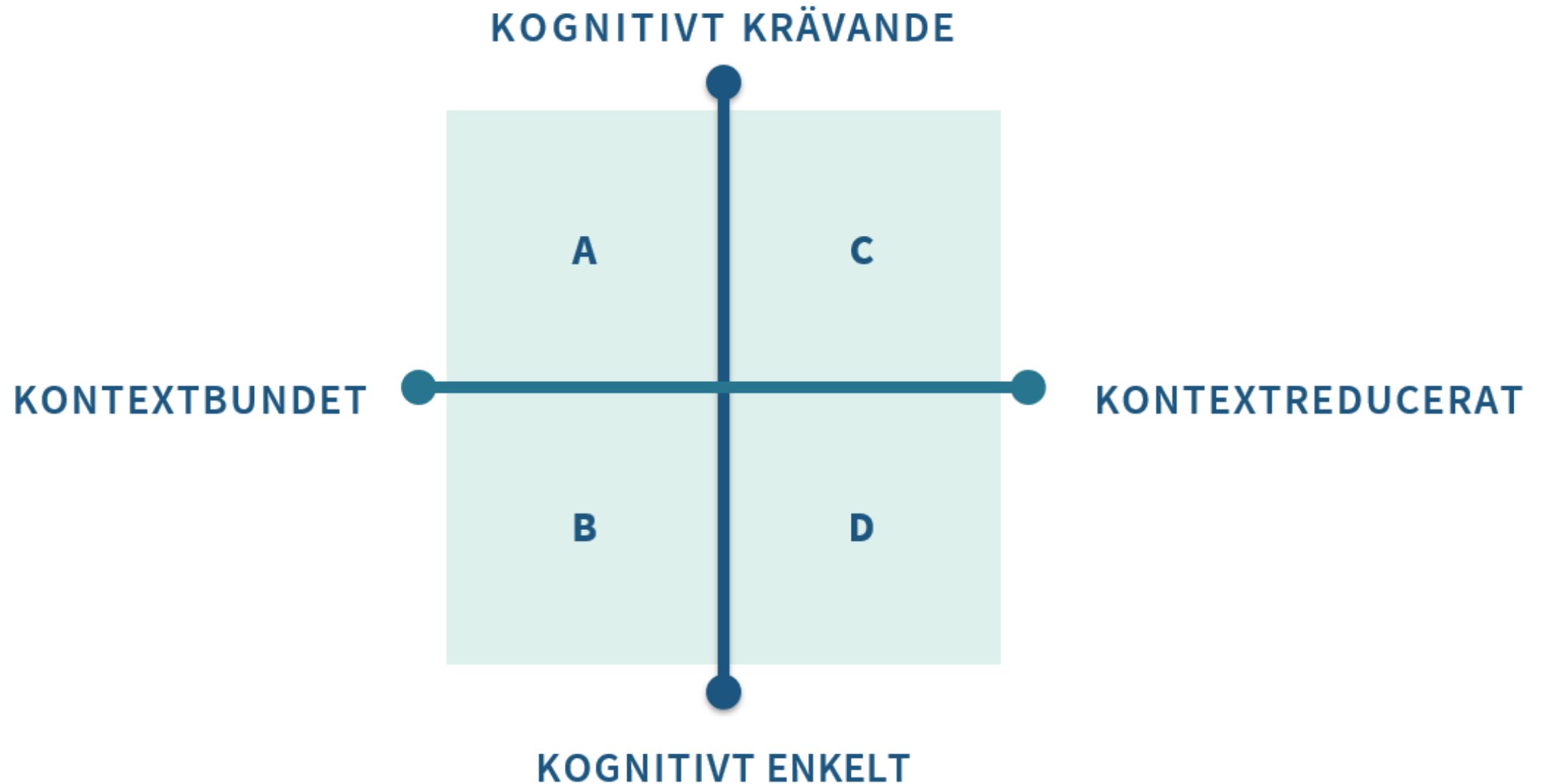
Hur arbetar ni med korta och långa kommunikationskedjor i er undervisning både i förskola, förskoleklass eller fritidshem?

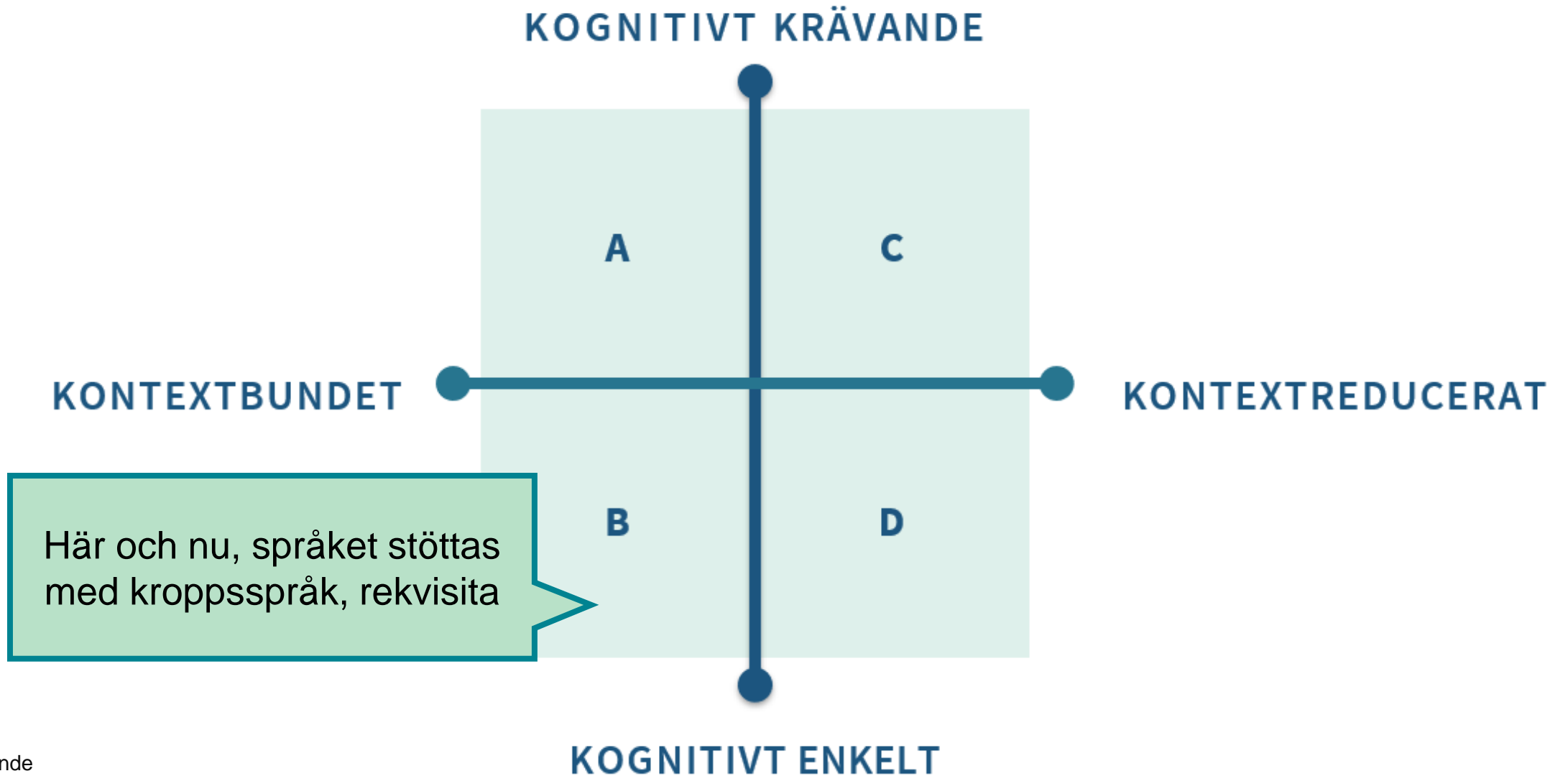
Språkliga förmågor

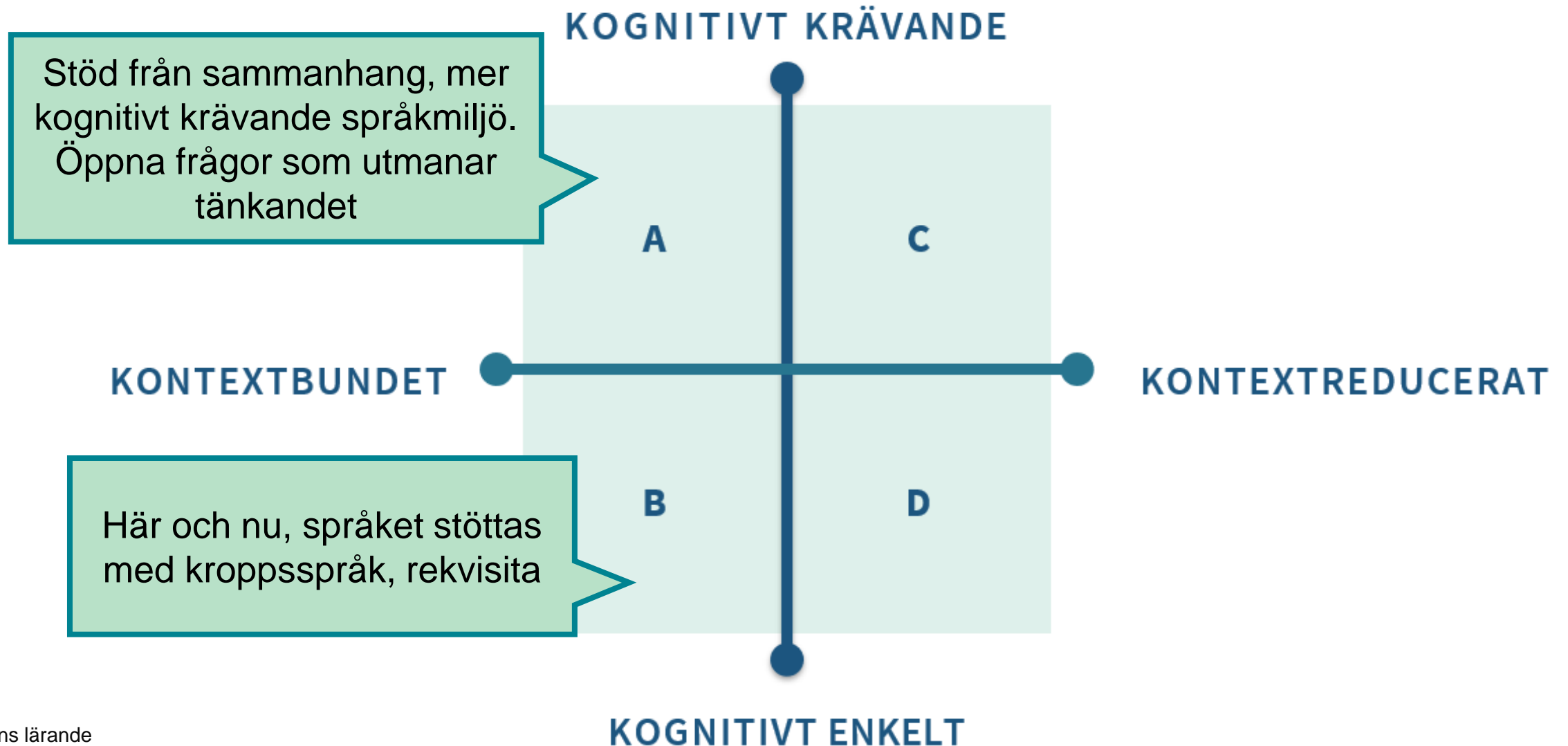
Vardags- och kunskapsrelaterat språk

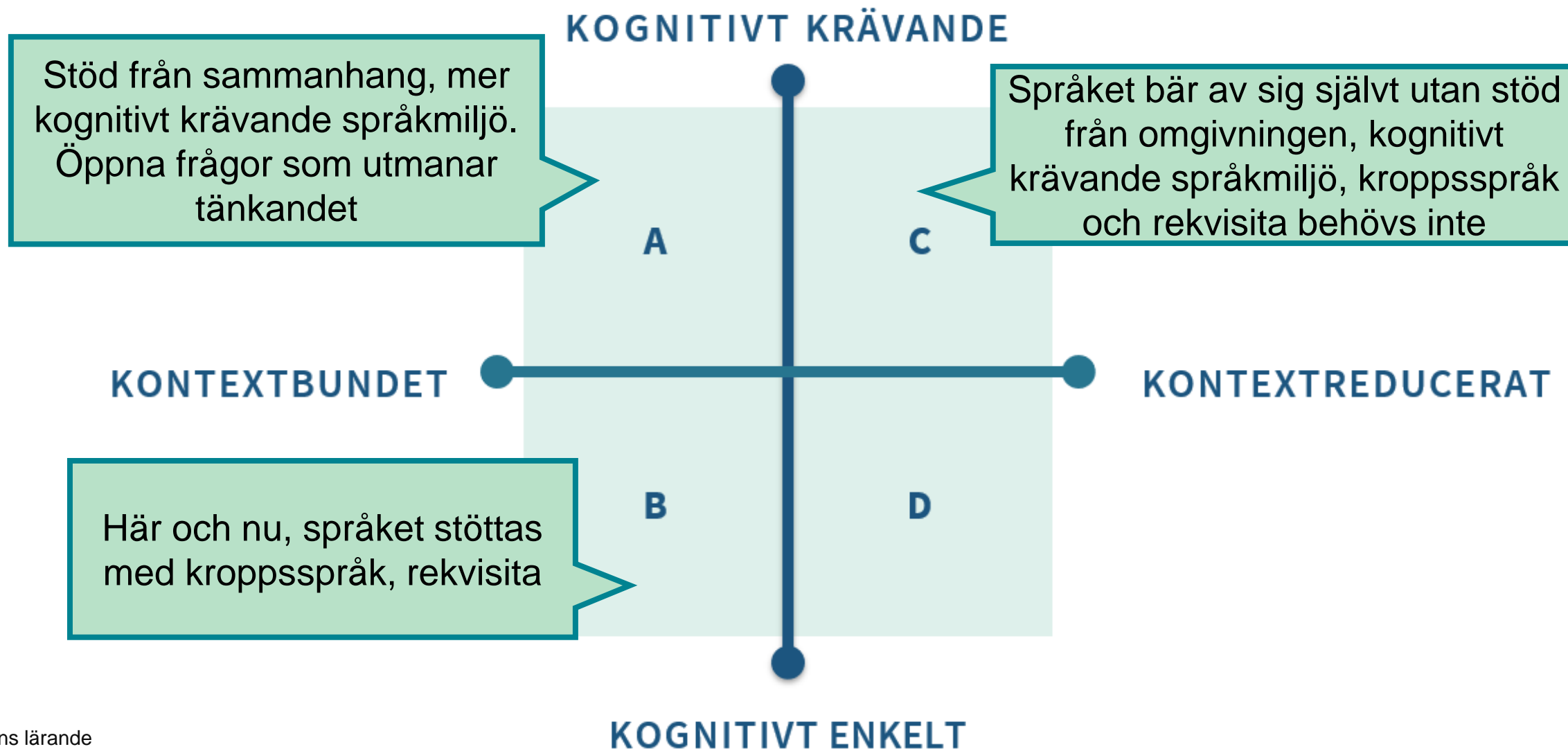
Vardags- och kunskapsrelaterat språk

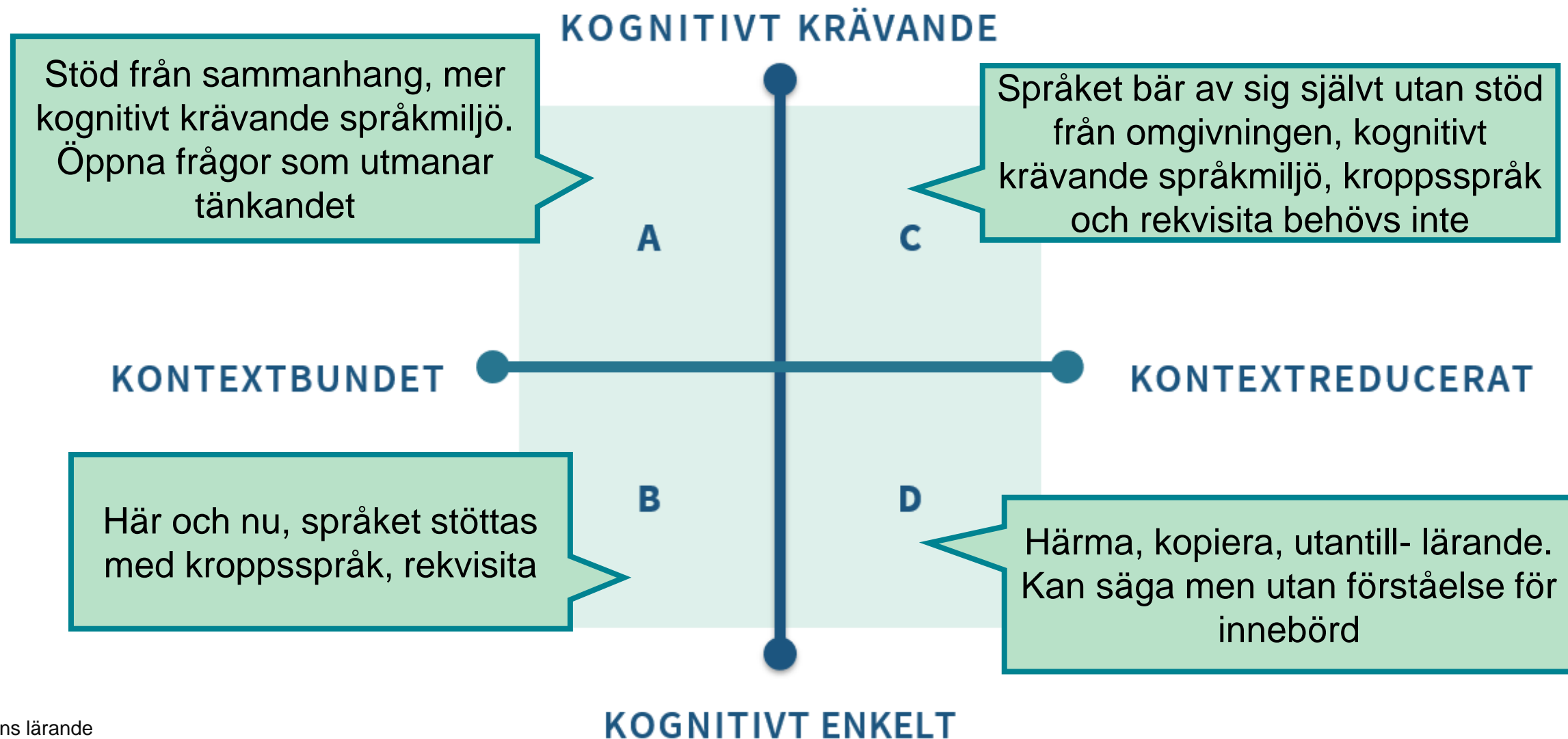
Vardags- och kunskapsrelaterat språk

Vardags- och kunskapsrelaterat språk

Vardags- och kunskapsrelaterat språk

Högläsningens och boksamtalens betydelse för språkutveckling

- Social, emotionell och kognitiv utveckling
- Ordförråd – ordförståelse
- Vardags- och kunskapsrelaterade ord
- Bildförståelse
- Språkliga förmågor
- Röra sig mellan det konkreta och det abstrakta, dåtid och nutid
- Lek, fantasi, föreställningsförmåga
- Olika genrer och berättarstilar

Förskolans språkliga läroplansuppdrag

Lpfö18, 2.2 Omsorg, utveckling och lärande

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla

- ett nyanserat talspråk och ordförråd samt förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften.

Mål i Lpfö18: Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla...

nyanserat talspråk och ordförråd

förmåga att leka med ord

berätta

uttrycka tankar

ställa frågor

argumentera

kommunicera med andra

...i olika sammanhang och med skilda syften.

Mål i Lpfö18:
**Förskolan ska ge varje barn
förutsättningar att utveckla...**

nyanserat talspråk och ordförråd

förmåga att leka med ord

berätta

uttrycka tankar

ställa frågor

argumentera

kommunicera med andra

Mål i Lgr22:
**Undervisningen i ämnena svenska och
svenska som andraspråk ska ge
eleverna förutsättningar att utveckla...**

förmåga att formulera sig och
kommunicera i tal och skrift

förmåga att urskilja språkliga
strukturer och följa språkliga normer

förmåga att läsa och
analysera olika texter

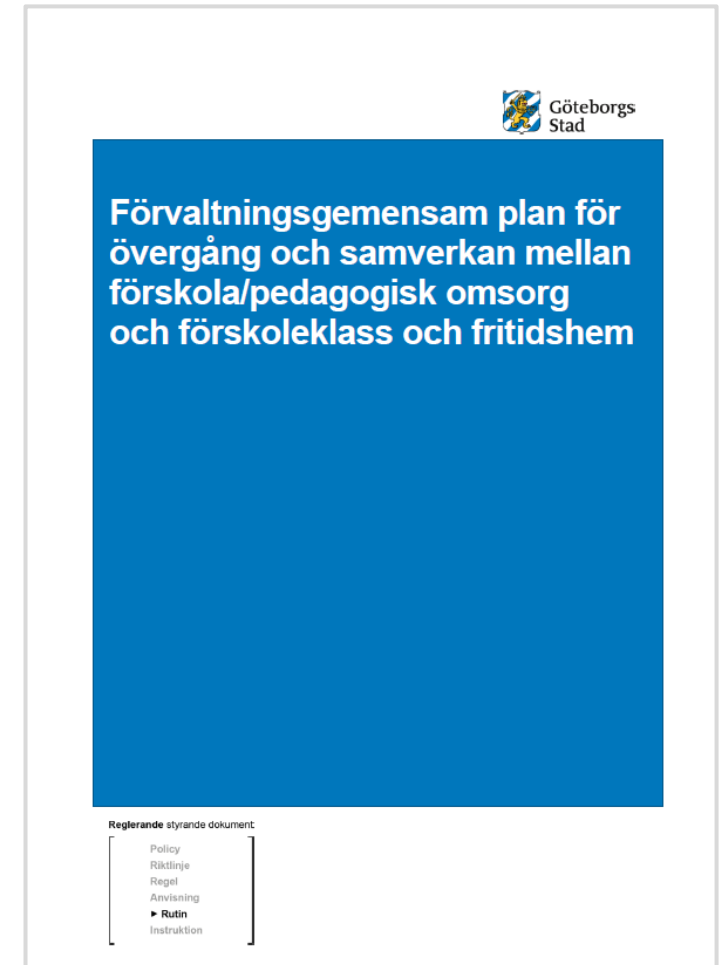
förmåga att söka information från
olika källor och utvärdera dessa

...i olika sammanhang och med skilda syften.

Reviderad plan under styrande dokument

Bland revideringarna 2023

- *Underlag för övergång* (bilaga 2) har omarbetats
- Skrivbara filer

Ur bilaga 2 *Underlag vid övergång,* del 1 *Barnets utbildning i förskolan*

Barnets utbildning i förskolan

Beskriv ett urval av förskolans utbildningsmoment utifrån läroplansuppdraget. För mottagande lärare är det relevant att få veta vad förskolan har identifierat som särskilt framgångsrikt och på vilket sätt framgångsfaktorerna har visat sig. Ta gärna stöd i ert systematiska kvalitetsarbete.

Dokumentationen ska

- vara tillräcklig och relevant
- vara kortfattad, distinkt och saklig (inga värdeladdade ord eller uppgifter om personliga egenskaper)
- innehålla aktuell och relevant information kopplat till progressionen i barnets utveckling och lärande samt till det innehåll de tagit del av i utbildningen.

Två exempel – om språklig del i utbildning

Barnets utbildning i förskolan. Beskriv kortfattat.

Förskolan har haft högläsning en gång om dagen.

Förskolan har också arbetat med rim och ramsor på samlingen.

Barnets utbildning i förskolan. Beskriv kortfattat.

Förskolan har genom aktiv undervisning med högläsning stöttat barnens möjlighet att utveckla sitt **ordförråd och ordförståelse** med ämnesord som är kopplade till avdelningens tema - naturvetenskapliga fenomen, bl a ljus och skugga.

Detta har även utvecklat barnens **språkliga förmåga att resonera** sig fram till slutsatser och kunna använda långa kommunikationskedjor.

Två exempel – om språklig del i utbildning

Barnets utbildning i förskolan. Beskriv kortfattat.

Förskolan har haft högläsning en gång om dagen.

Förskolan har också arbetat med rim och ramsor på samlingen.

Förskola:

Hur kan ni utveckla innehållet i denna del av underlaget?

Förskoleklass/fritidshem:

Hur kan ni tillvarata informationen i denna del av underlaget?

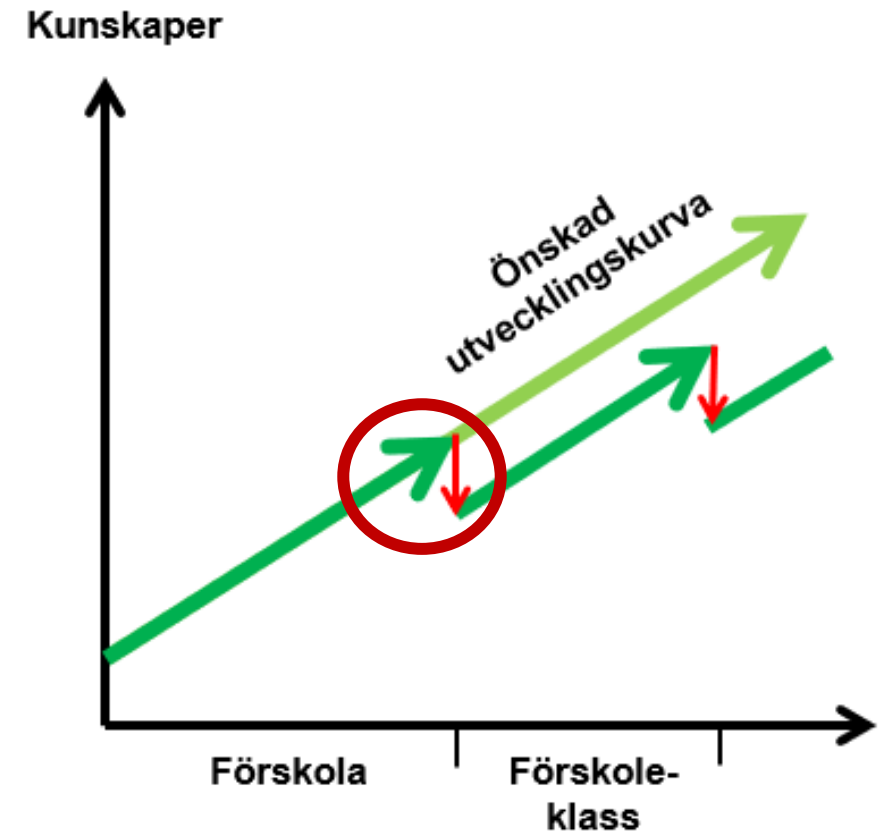
Barnets utbildning i förskolan. Beskriv kortfattat.

Förskolan har genom aktiv undervisning med högläsning stöttat barnens möjlighet att utveckla sitt **ordförråd och ordförståelse** med ämnesord som är kopplade till avdelningens tema - naturvetenskapliga fenomen, bl a ljus och skugga.

Detta har även utvecklat barnens **språkliga förmåga att resonera** sig fram till slutsatser och kunna använda långa kommunikationskedjor.

Samsyn för progression i förskola, förskoleklass och fritidshem

- Samsyn om läroplansuppdrag behöver stärkas mellan förskola och skola.
- Skolans undervisning i förskoleklass och fritidshem behöver
  - ta tillvara och bygga vidare på förskolans undervisning.
  - utgå från ett gemensamt ”hela-dagen-perspektiv”.

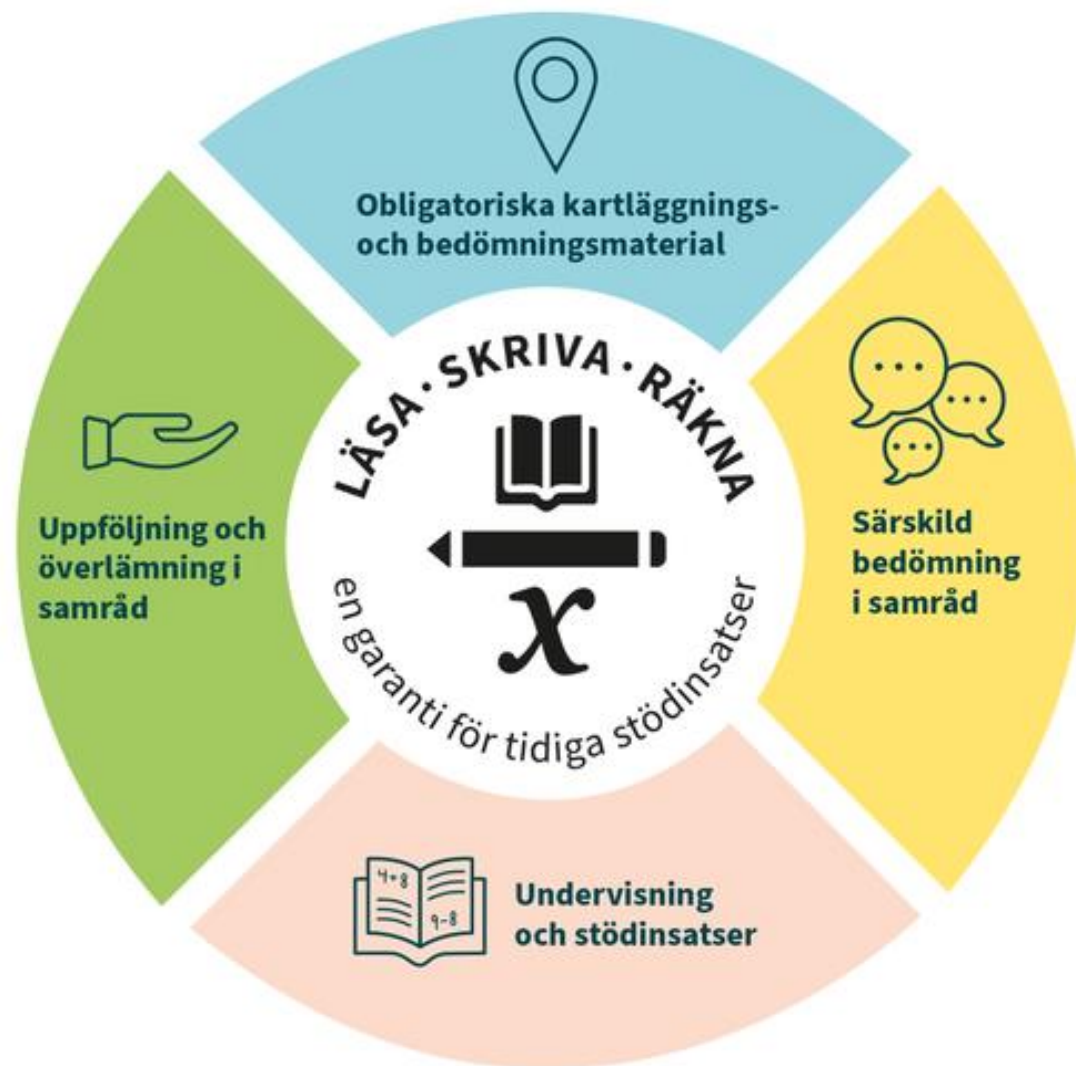
Kartläggning i förskoleklass

- obligatoriska kartläggningsmaterial
- kartläggning ska ske under höstterminen
- stödmaterial vid kartläggning av flerspråkiga elever - bör användas

[Länk till stöd materialet](#)

Kartläggning - en del i Läsa-skriva-räkna-garantin

Läs mer om effekter av garantin:

[Delredovisning I, Skolinspektionen](#)

[Delredovisning II, Skolinspektionen](#)

[Publicerade artiklar, forskningsprojekt](#)

Hitta språket

Aktivitet 1. Vi berättar och beskriver	Aktivitet 2. Vi lyssnar och samtalar	Aktivitet 3. Vi kommunicerar med symboler och bokstäver	Aktivitet 4. Vi urskiljer ord och språkljud
SAMTALA		LÄSA OCH SKRIVA	
kan berätta samman- hängande om något hon eller han varit med om	visar intresse för högläsning	kan kommunicera genom att rita bilder/ skriva bokstäver och symboler	kan dela upp korta meningar i ord
kan beskriva en sak eller en företeelse så att andra förstår	kan delta i samtal om text och bild	visar intresse för bokstäver	kan urskilja första språkljudet i ord
visar intresse för vad andra säger	kan återge ett händelseförlopp	kan skriva sitt eget namn	kan dela upp enkla ord i språkljud
kan förstå en enkel instruktion		kan ange vad det står i vanliga ordbilder	kan koppla samman bokstäver med deras namn och språkljud

Viktigt att veta om registrerade resultat

Faktorer som påverkar de registrerade resultatens validitet

- när kartläggning genomförts (augusti - december)
- om flerspråkig elev har kartlagts enbart på svenska eller med stöd av alla sina språkliga resurser
- kartläggningssituations utformning: i meningsfulla sammanhang eller i testsituation?
- ojämna bedömarkompetens

Det språkliga uppdraget är bredare än det som mäts genom kartläggningen

Varför fokus på språkliga läroplansuppdragen?

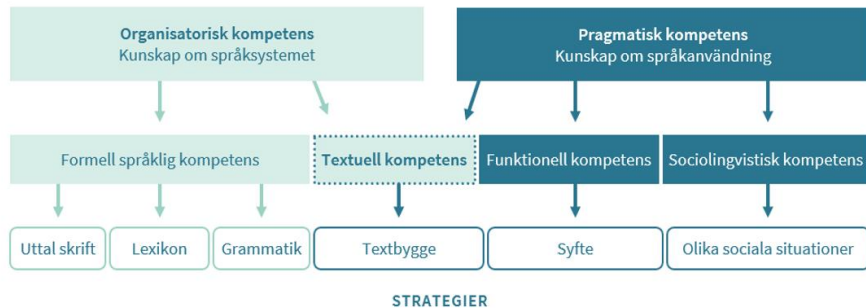
Det språkliga uppdraget är centralt:

- Vikten av att äga ett språk...
- Kunskaps- och demokratiuppdraget
- Språk, identitet och lärande - tätt sammanflätat
- Kompensatoriska uppdraget

Då behövs kunskap om:

Kommunikativ kompetens

Kommunikativ kompetens

Barnens lärande och utveckling i centrum

Bachman & Palmer, Sandell Ring 2021

Hitta språket

Aktivitet 1. Vi berättar och beskriver	Aktivitet 2. Vi lyssnar och samtalar	Aktivitet 3. Vi kommunicerar med symboler och bokstäver	Aktivitet 4. Vi urskiljer ord och språkljud
SAMTALA		LÄSA OCH SKRIVA	
kan berätta sammanhängande om något hon eller han varit med om	visar intresse för högläsning	kan kommunicera genom att rita bilder/skriva bokstäver och symboler	kan dela upp korta meningar i ord
kan beskriva en sak eller en företeelse så att andra förstår	kan delta i samtal om text och bild	visar intresse för bokstäver	kan urskilja första språkljudet i ord
visar intresse för vad andra säger	kan återge ett händelseförlopp	kan skriva sitt eget namn	kan dela upp enkla ord i språkljud
kan förstå en enkel instruktion		kan ange vad det står i vanliga ordbilder	kan koppla samman bokstäver med deras namn och språkljud

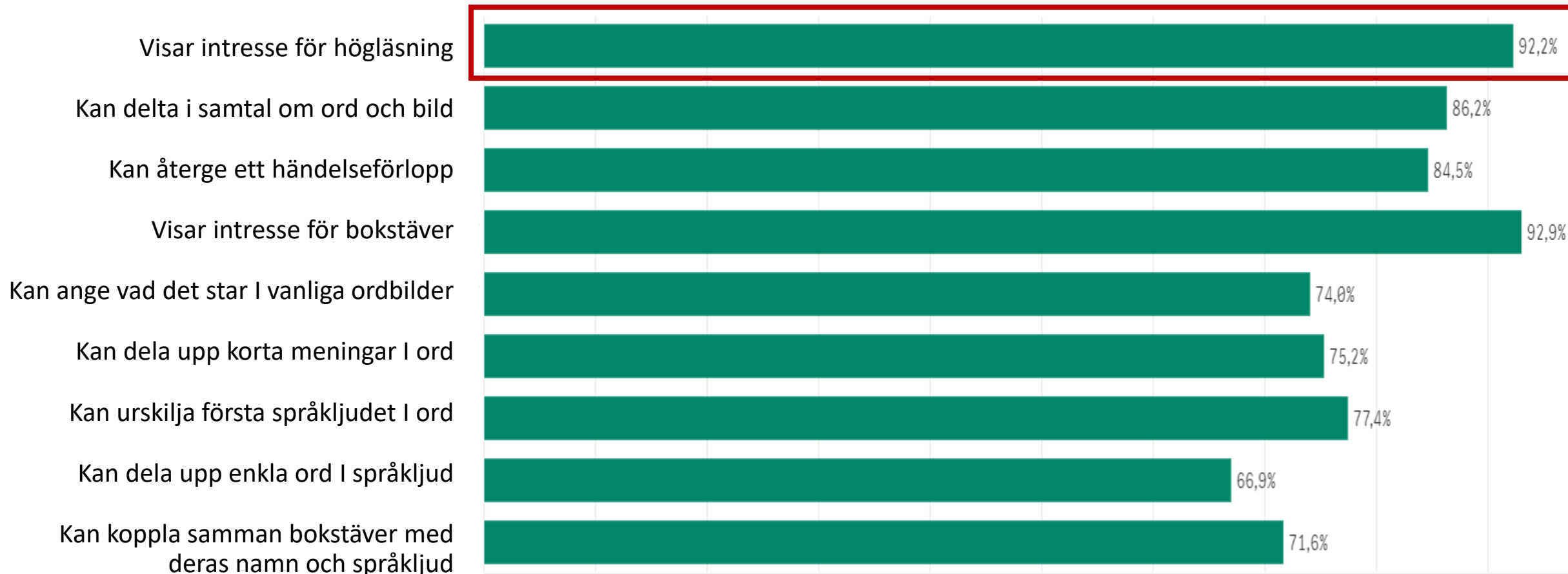
Hållbar stad – öppen för världen

”En oväntad konsekvens av åtgärdsgarantin och arbetet med den obligatoriska kartläggningen i förskoleklassen verkar alltså vara att nåsögat för att som elev *passa in* i förskoleklassen verkar ha blivit smalare.”

Utbildning för barn i skolstartsålder
Ackesjö, Lago & Persson (2022)
sidan 72

Kartläggning i förskoleklass, hela staden

Bedömningsstöd i årskurs 1, hela staden

A1: namnger i stort sett alla bokstäver och vet hur de låter.

A2: urskiljer ord i meningar.

A3: läser ord och enkla meningar med hjälp av både logografisk helordsläsning och ljudningsstrategin.

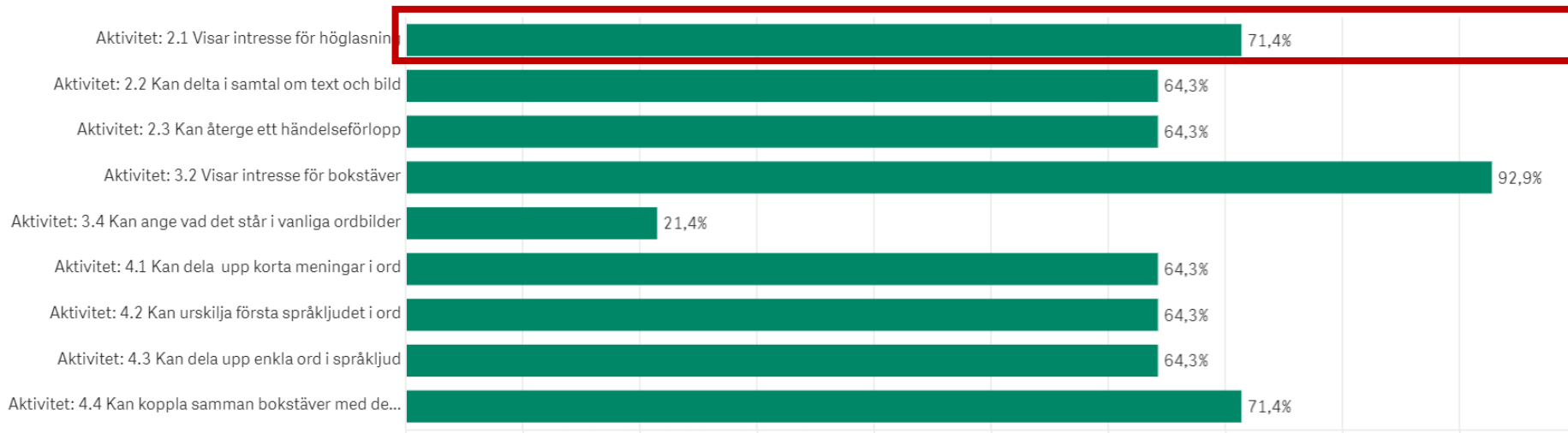
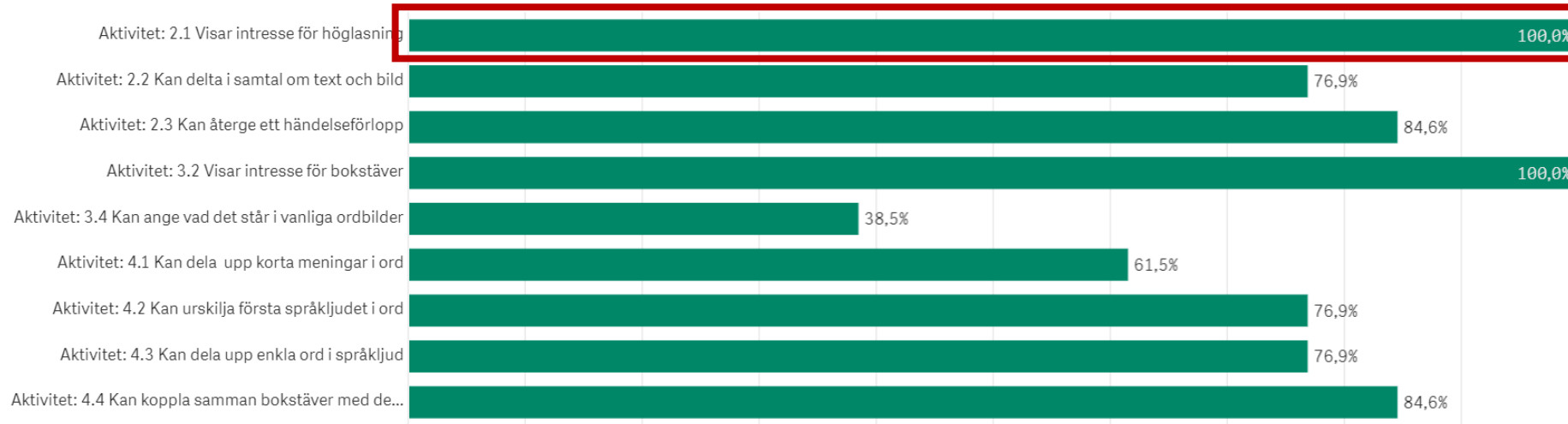
A4: prövar att läsa om och korrigera sig själv på lärarens uppmaning.

A5: visar förståelse för innehållet vid *egen högläsning* genom att kommentera och återge något av det lästa.

A6: visar förståelse för innehållet vid *lärarens högläsning* genom att samtala om innehållet och jämföra det med egna erfarenheter.

Exempel från skolenhet: Skillnad mellan flickors och pojkars resultat

Vad kan skolledare och lärare i skolan behöva titta på?

Vad kan ha påverkat resultaten? Verkar de registrerade resultaten vara rimliga?

- *När på terminen genomfördes kartläggningen?*
- *Hur genomfördes kartläggningen: i meningsfulla sammanhang eller i styrda aktiviteter?*
- *Gavs flerspråkiga elever möjlighet att visa sitt kunnande med stöd av alla sina språkliga resurser?*

Jämför skillnad mellan olika läsår.

- *Finns det skillnader? Vad kan det bero på?*
- *Hur behöver skolan ta omhand dessa skillnader?*

Jämför skillnad mellan flickor och pojkar.

- *Finns det skillnader? Vad kan det bero på?*
- *Har skillnaderna minskat/ökat?*

Jämför resultat för samma elevgrupp, i förskoleklass och årskurs 1.

- *Vilka resultat har förändrats? Vad kan det bero på?*
- *Finns det resultat som förvånar?*

Vad blir nästa steg...?

Avslutningsvis vill vi att ni avsätter ytterligare några minuter för att reflektera enskilt och med kollegor:

- *Vad blir ert nästa steg utifrån innehållet?*
- *Vad behöver ni lära er mer om?*
- *Vad behöver ni göra mer av?*
- *Vad behöver ni göra mindre av?*
- *När och med vem behöver det ske?*
- *Vilket innehåll är mest intressant att resonera kring i samverkan förskola-skola?*

Vid eventuella frågor om innehållet kan du kontakta:

Carina Koch Samuelsson

carina.samuelsson@forskola.goteborg.se

Rebecka Hesse

rebecka.hesse@forskola.goteborg.se

Annika Andréasson,

annika.andreasson@grundskola.goteborg.se